

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/163058,79-rocznica-wybuchu-powstania-w-getcie-warszawskim.html>
27.04.2024, 06:30

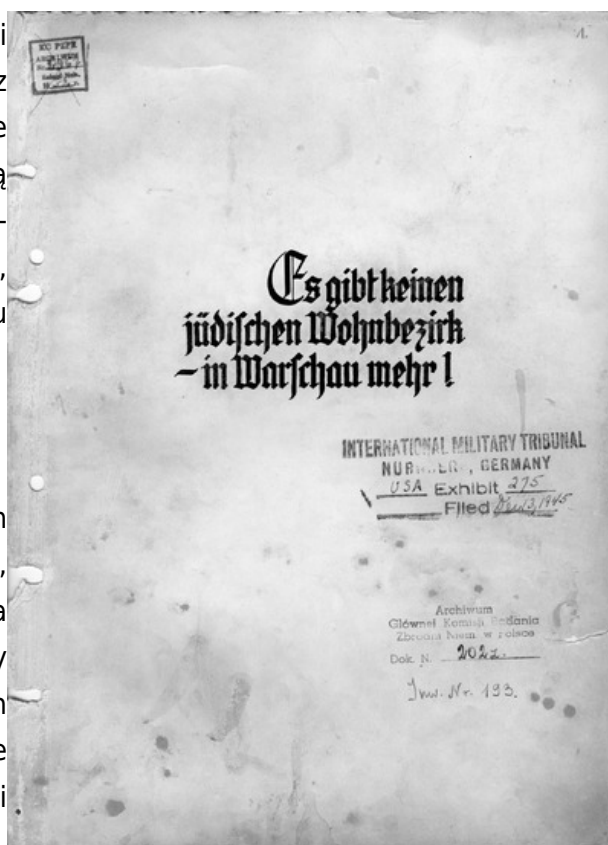
79. rocznica wybuchu powstania w getcie warszawskim

Data publikacji 19.04.2022

79 lat temu, 19 kwietnia 1943 r., bojownicy Żydowskiej Organizacji Bojowej (ŻOB) i Żydowskiego Związku Wojskowego (ŻZW) rozpoczęli nierówną walkę z niemieckimi oddziałami, które prowadziły akcję likwidacji warszawskiego getta.

Niemcy skierowali na teren getta jednostki SS, policji i Wehrmachtu, wsparte m.in. przez kolaboracyjne formacje ukraińskie, litewskie i łotewskie. Dowództwo nad akcją likwidacyjną szybko objął ówczesny SS-Brigadeführer i generał policji Jürgen Stroop, mający doświadczenie w zwalczaniu partyzantki na Ukrainie.

Oddziały lewicowej ŻOB - z Mordechajem Anielewiczem na czele - i prawicowego ŻZW, skupiającego m.in. byłych oficerów Wojska Polskiego, zaskoczyły swym oporem siły niemieckie, które w początkowych dniach powstania ponosiły straty i nie były zdolne do pokonania oporu obrońców. Żaźarte walki toczyły się choćby na pl. Muranowskim, gdzie bojownicy żydowscy pod dowództwem Pawła Frenkla z ŻZW przez wiele dni odpierali niemieckie ataki. Armia Krajowa podjęła próbę przedostania się na teren getta, zakończoną jednak niepowodzeniem. Stroop zakazał Polakom wstępu na teren getta pod groźbą kary śmierci, dookoła muru otaczającego dzielnicę żydowską rozmieszczono Niemców i granatowych

GK-22-1-1-1-2-1 karta tytułowa Raportu Stroopa

policjantów. Mimo to Polacy jeszcze kilkakrotnie podejmowali próby wysadzenia muru i wdarcia się na teren getta.

Dzięki polskiemu podziemiu wiadomość o trwających walkach przedostała się do władz alianckich. 5 maja gen. Władysław Sikorski – Naczelnny Wódz i premier RP – na falach radia BBC apelował do Polaków o udzielenie Żydom wszelkiej możliwej pomocy. Rada Pomocy Żydom rozpowszechniła ten apel wśród polskiej ludności Warszawy.

Na terenie getta opór bojowników stopniowo słabł. Siły niemieckie i kolaboracyjne dysponowały miążdzącą przewagą. Stopniowo zajmowały teren dzielnicy żydowskiej, mordując ludność cywilną na miejscu bądź wywożąc ją do obozów zagłady. Bojownicy żydowscy podejmowali próby wydostania się poza miasto, co dla części z nich zakończyło się sukcesem – niektórzy rozpoczęli działalność w oddziałach partyzanckich stworzonych w podwarszawskich lasach.

16 maja Niemcy ogłosili zakończenie walk w getcie; tego dnia wysadzili w powietrze synagogę przy ul. Tłomackie. Teren getta został zrównany z ziemią. Jürgen Stroop w swoim raporcie zanotował z nieskrywaną dumą: „Żydowska dzielnica mieszkaniowa już nie istnieje!”.

GK-22-1-1-40-2-1 karta z Raportu Stroopa

GK-22-1-1-40-2-1 karta z Raportu Stroopa (1)

***

W zasobie Instytutu Pamięci Narodowej jest zachowany unikatowy w skali światowej materiał archiwalny dokumentujący powstanie w getcie. Jest to raport Jürgena Stroopa *Żydowska dzielnica mieszkaniowa już nie istnieje!* – ukazujący likwidację getta przez niemieckie władze administracyjne i siły wojskowe:

<https://ipn.gov.pl/pl/publikacje/ksiazki/12611,Jrgen-Stroop-Zydowska-dzielnica-mieszkaniowa-w-Warszawie-juz-nie-istnieje.html>

Od 2017 roku raport znajduje się na liście UNESCO Pamięć Świata, która zawiera dokumenty o światowym znaczeniu historycznym lub cywilizacyjnym. Zachęcamy do zapoznania się z cyklem krótkich prezentacji poświęconych temu raportowi, który wbrew intencjom autora stał się hołdem złożonym pomordowanym Żydom i żydowskim powstańcom:

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/145118,Pamiec-swiata-Raport-Stroopa.html>

Instytut Pamięci Narodowej w swych publikacjach wielokrotnie poruszał tematykę powstania w getcie. Zapraszamy do zapoznania się z artykułami Romana Gieronia *Powstanie w getcie warszawskim. Niemieckie zbrodnie i męstwo żydowskich bojowników* oraz Marka Gałęzowskiego *Ludobójstwo niemieckie na polskich Żydach*:

<https://krakow.ipn.gov.pl/pl4/edukacja/przystanek-historia/95679,Powstanie-w-getcie-warszawskim-Niemieckie-zbrodnie-i-mestwo-zydowskich-bojownikow.html>

<https://www.polska1918-89.pl/ludobojstwo-niemieckie-na-polskich-zydach,223.html>

Polecamy też inne artykuły i materiały edukacyjne dostępnymi online na portalu Przystanek Historia w dziale „Powstanie w getcie warszawskim”:

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/powstanie-w-getcie-wars>